

dr hab. prof. UR Agnieszka Uberman

Rzeszów 03.10.2018

Zakład Lingwistyki Stosowanej

Instytut Filologii Angielskiej

Uniwersytet Rzeszowski

Recenzja rozprawy doktorskiej p. mgra Przemysława Terejko

pt. „*In Search of Conversational Implicatures in BBC News Facebook Comments: Ronald Langacker's Cognitive Grammar versus Paul Grice's Theory of Meaning and Conversation*”
napisanej w Instytucie Anglistyki Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie pod
kierunkiem dr hab. prof. UMCS Przemysława Łozowskiego

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska Pana mgra Przemysława Terejko składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, z czego trzy pierwsze mają charakter teoretyczny, oraz z zasadniczego dla omawianego tematu rozdziału analitycznego. Brak odrębnego rozdziału zatytułowanego *Conclusions*, a skrótowe wnioski końcowe do pracy zawarł Autor w ostatniej sekcji rozdziału czwartego, tj. 4.7 *Summary and Conclusions*. Następnie w pracy umieszczono streszczenie jej treści w języku polskim, bibliografię oraz załącznik zawierający analizowane komentarze do filmu zamieszczonego na portalu społecznościowym Facebook. Rozprawa liczy ogółem 176 stron, z czego bibliografia zajmuje stron 5, plus 12 nienumerowanych stron załącznika.

Zgodnie z podaną przez Autora we wstępie informacją, założeniem i celem pracy jest zaprezentowanie gramatyki kognitywnej w kontekście pragmatycznej teorii języka w odniesieniu do materiału językowego zgromadzonego z wpisów na portalu społecznościowym Facebook. Autor podejmuje się analizy konwersacji internetowych z zastosowaniem teorii implikatur oraz gramatyki kognitywnej. Autor prezentuje zarys prowadzonego wywodu, tj. podłoże teoretyczne a następnie szkic materiału badawczego i procedur analizy tekstu.

Rozdział I rozprawy pt. *Meaning in Cognitive Grammar: from Structure to Meaning*, opisuje rolę i miejsce znaczenia w ogólnej strukturze języka w ujęciu gramatyki kognitywnej. Mgr Terejko przedstawia podstawowe założenia teorii gramatyki kognitywnej opracowanej przez Ronalda Langacker'a. Teoria jest rzetelnie zaprezentowana i może stanowić kompendium wiedzy w zakresie omawianej tematyki.

W rozdziale II, zatytułowanym *Pragmatics and Cognitive Grammar* zgodnie z podanym tytułem Autor zajmuje się miejscem pragmatyki w gramatyce kognitywnej. Zaprezentowany jest krótki rys historyczny pragmatyki jako dziedziny wiedzy a następnie przedstawione są rozważania nad jej relacją do semantyki. Mgr Terejko podaje także założenia modelu Langacker'a prezentując różnice, które odróżniają go od podejścia generatywnego, dla którego stanowi on opozycję. Ponadto Autor podejmuje tematykę relacji gramatyki kognitywnej do dyskursu opisując pokrótce narzędzia, które zostały zaproponowane przez Langacker'a.

Rozdział III pt *In Search of Discourse: from Langugae to Conversation in Grice and Langacker* dotyczy osiągnięć Grice'a w badaniach nad strukturą i analizą języka, oraz ich relacji do gramatyki kognitywnej Langacker'a. Mgr Terejko omawia teorię języka i teorię konwersacji opracowane przez Grice'a. Scharakteryzowane zostały maksymy oraz trudności napotymane przy ich formułowaniu. Autor relacjonuje także badania innych uczonych podejmujących się analizy powyższych zagadnień a następnie odnosi się do gramatyki kognitywnej. Podjęta jest próba ukazania jak ta ostatnia teoria jest postrzegana w relacji do osiągnięć badawczych Grice'a i jego następców.

Rozdział czwarty zatytułowany *Grice and Langacker versus Modality of Communication: a Sample Analysis of Conversational Implicatures in Facebook Comments* ma charakter analityczny i jego celem jest analiza komentarzy opublikowanych przez użytkowników portalu społecznościowego Facebook. Jest to rozdział zasadniczy pracy i jemu zostanie poświęcone najwięcej uwagi w niniejszej recenzji.

Modalność komunikacji/interakcji w przedstawionych w poprzednich rozdziałach rozważaniach teoretycznych nie jest brana pod szczególną uwagę, co wydało się skłonić Autora do przeanalizowania tego aspektu komunikacji językowej. Analizie poddana jest zatem komunikacja internetowa w odróżnieniu do klasycznie opisywanej i omawianej formy, tj. języka mówionego. Autor zamierza sprawdzić czy model interakcji wg. Grice'a ma zastosowanie w komunikacji wspomaganiej komputerowo, która stanowi współczesne i nowoczesne medium. Za przykład korpusu danych posłużyły komentarze do przemówienia Donalda Trump'a.

Na wstępie Autor pokrótce charakteryzuje Internet jako środowisko komunikacyjne, przedstawia zgromadzony materiał badawczy i dokonuje jego klasyfikacji. Podaje także metodę, która zastosowana została do analiz, tj: badanie wypowiedzi bezpośrednich i implikowanych.

Jako korpus do badań posłużył Autorowi zbiór komentarzy umieszczonych pod relacją na żywo, która została opublikowana na Facebook'u, z wystąpienia prezydenta Trump'a z dnia 06.07.2017 roku podczas jego wizyty w Polsce. Z uwagi na znaczną ilość komentarzy wybrano 30 postów utworzonych podczas relacji, które wybrane zostały automatycznie przez portal jako najbardziej istotne. Z uwagi na charakter medium, niewiele z nich to wymiany o charakterze konwersacji, stanowią one raczej reakcję na nadawany obraz/film i treść wypowiedzi Donalda Trump'a. Komentarze do umieszczonych już wcześniej komentarzy także stanowią część analizowanego korpusu. Długość poszczególnych analizowanych jednostek złożonych z kilku wypowiedzi (Case Studies) jest różna: od 51 do zaledwie 2. Sumarycznie zebrano 338 komentarzy a rysunek 23 schematycznie prezentuje korpus, tj. 30 Case Studies wraz z ilością komentarzy w obrębie każdej z nich. Analiza tak zgromadzonego materiału przysparza jednak pewnych trudności, a główną z nich jest potrzeba zidentyfikowania wątków. Autor przedstawił sposób ich identyfikacji na str. 127.

Wyniki badań zostały ujęte tabelarycznie, oddzielnie dla każdej z 30 jednostek. Dla ilustracji podane są także dodatkowo graficzne odwzorowania struktury wątków. Wydaje się to być dość klarowne, jednak niewygodę stanowi podanie treści analizowanych komentarzy w załączniku na końcu rozprawy a nie bezpośrednio w tabeli. Niemniej jednak zapis graficzny ułatwia stwierdzenie jak długie są poszczególne wątki. Tabele i grafy zajmują łącznie aż 22 strony, zaś ich opis i analiza znacznie mniej.

Dane umieszczone a tabelach są szczegółowe i na ich podstawie Autor dokonuje podziału na 4 grupy wątków, których struktura jest zbiorczo zaprezentowana w tabeli 32. Innym kryterium ich klasyfikacji jest sprecyzowanie odniesienia, zatem każdy analizowany komentarz oceniony został pod kątem do czego się odnosi (tabela 33). Autor stwierdza iż jego pierwotna hipoteza mówiąca o tym, że interakcja nie jest podstawowym celem mediów typu Facebook została potwierdzona, gdyż prawie 1/3 komentarzy to komentarze niepołączone (disconnected comments), co w tradycyjnej komunikacji doprowadziłoby do jej przerwania. Duża ilość komentarzy wskazuje na pierwotny cel zbieżnych mediów komunikacji internetowej, czyli komentowanie podanych treści. Dodatkowo, Autor wskazuje iż większość interakcji (wątków) nie zachodzi w sąsiedztwie fizycznym, co za Herring (1999) określa mianem „disrupted turn adjacency”. W dalszej części rozdziału mgr Terejko próbuje wyodrębnić pewne wzorce interakcji charakterystyczne dla typu mediów CMCMC. Jedną z tych cech to obniżone standardy relewancji w stosunku do tradycyjnych form interakcji (np. w cztery oczy) co częściej

proceeds to a change of topic and its completion or interruption. The goal of determining this standard in a communicative environment like Facebook is the application of the DTA method (Dynamic Topic Analysis, Herring 2003). The author describes the method and the visualization of the analysis process using illustrations generated by a computer program – VisualDTA (Herring and Kurtz 2006). Based on figure 54, it can be determined that few interactions develop in relation to the original source, i.e. the film, which confirms the character of this type of speech act, according to Herring (2009), which serve to obtain a reaction from the user to the content provided in the material (comment) rather than to communication. More threads are generated in the second group, which corresponds to the author's hypotheses. To visualize the structure, three analyzed units (figure 55) were presented, but due to the small size of the units, they are not very readable. Mr. Terejko analyzes one of the examples (Case Study 2) and points out the characteristic features of this type of interaction, i.e. linear publication of comments in real time, distance of the comment – reaction from a specific speech act, a request for clarification of who is the addressee of the comment in the case of more than two people participating in the interaction, or finally, a misunderstanding. The author indicates which strategies are used by conversation participants to maintain relevance and coherence of the interaction and refers to the most recent research on computer-assisted communication. Facebook users use mainly one strategy, i.e. pointing to the person to whom the comment is addressed at the beginning of the speech act. Other strategies, although there are significantly fewer, are also used, e.g. quoting or changing the subject of the conversation on the basis of word association. In the further part of his analysis, the author focuses his attention on examples of conversational implicatures. After analyzing the collected material, Mr. Terejko states that such examples are relatively few, and among the current ones, the most common way is expressed in the form of a reply. Conclusions to which the author comes on the basis of the collected material are that analyzed comments are formulated correctly. To summarize, the author suggests that Grice's maxims are not applicable in alternative communication models, such as computer-assisted communication, as there are lowered standards of relevance and lack of contextual cues, which makes it difficult to determine the intention of the speaker and establish a common context for the interaction. The application of cognitive grammar to the analysis of texts of this type seems to be a more appropriate approach.

Symbole powszechnie stosowane w komunikacji internetowej, tak jak @ czy emotikony, mogą być uznane za jednostki językowe w znaczeniu określonym przez Langacker'a. Zatem jego teoria gramatyki kognitywnej wydaje się mieć tutaj według Autora lepsze zastosowanie.

Każdy z rozdziałów pracy zakończony jest krótką sekcją *Summary and Conclusions*, i to właśnie w takiej sekcji rozdziału czwartego znajdują się wszelkie wnioski dotyczące przeprowadzonych badań i analiz korpusu. Podsumowania rozdziałów są zwięzłe i rzeczowe oraz klarownie zarysowują przedmiot dociekań w następujących rozdziałach rozprawy. Brak odrębnego rozdziału *Conclusions* pozostawia pewien niedosyt, gdyż w takim właśnie rozdziale można podsumować najważniejsze aspekty teorii podnoszone w rozdziałach o tym charakterze oraz wskazać własne obserwacje podkreślając ich znaczenie czy też możliwość kontynuacji tematu. Mimo tej uwagi dotychczasowe przeprowadzone analizy i opis istotnych dla tematyki rozprawy podstaw teoretycznych wskazuje na dojrzałość badawczą i dobry warsztat naukowy Autora rozprawy. Należy stwierdzić, iż Autor wydaje się świadomym badaczem i podejmuje się trudnych wyzwań i tematów.

Od strony edytorskiej rozprawa jest przygotowana z dosyć dużą starannością, mimo to Autor nie uniknął pewnych błędów, jak chociażby błędy literowe, np. str.117: Rosh; str. 155: fist-level comments, itp.; brak konsekwencji zapisu w słowach typu characterise/chracterize; visualise/visualize, program/programme, recognise/recognize, itp., czy nielicznych błędów gramatycznych (np. str. 94: The fact [...] show...; str. 150: ...well-develop conversations; itd.). Należy zwrócić także uwagę na brak źródeł niektórych tabel, nie jest jasne skąd pochodzą lub czy mgr Terejko jest ich autorem. Podobnie, brak spójności i konsekwencji zapisu bibliograficznego, a komentarze ujęte w załączniku podane są zbyt małą czcionką co w pewnym stopniu ogranicza ich czytelność. Powyższe uwagi mają jednak charakter marginalny i w żadnym stopniu nie umniejszają wartości pracy.

Przedstawiona do recenzji rozprawa jest cennym materiałem. Całość pracy oceniam jednoznacznie pozytywnie. Przyjęta i analizowana problematyka jest opisana na podstawie bogatej literatury przedmiotu.

Stwierdzam, iż przedstawiona rozprawa spełnia wymogi stawiane pracom tego rodzaju i wnoszę o dopuszczenie Pana mgr Przemysława Terejko do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Rzeszów, 03.10.2018

dr hab. prof. UR Agnieszka Uberman